

Всеукраїнська науково-практична
конференція

професійна мистецька освіта : науково-
методичні аспекти

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
V Всеукраїнської науково-практичної
конференції (Київ, 26-27 лютого 2025 рік)

Київ - 2025

DOI : <https://doi.org/10.5281/zenodo.15254113>
УДК 373.67(063)

Рецензенти:

Світлана Миколаївна САДОВЕНКО

докторка культурології, професорка, заслужена діячка мистецтв України, професорка кафедри музичного мистецтва Навчально-наукового інституту перформативних мистецтв Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв

Ганна Павлівна ЧМІЛЬ

докторка філософських наук, професорка, академік Національної академії мистецтв України, членкиня Правління Національної спілки кінематографістів України

Редакційна колегія:

Василь Григорович РОМАНЧИШИН

доктор філософії, професор, заслужений діяч мистецтв України, ректор Комунального закладу вищої освіти Київської обласної ради «Академія мистецтв імені Павла Чубинського»

Вероніка Іванівна ЛЕВКО

кандидатка мистецтвознавства, доцентка, доцентка кафедри музичного мистецтва естради Комунального закладу вищої освіти Київської обласної ради «Академія мистецтв імені Павла Чубинського»

Інна Анатоліївна ДІДУК

кандидатка психологічних наук, доцентка кафедри музичного мистецтва естради Комунального закладу вищої освіти Київської обласної ради «Академія мистецтв імені Павла Чубинського»

Тамара Леонідівна ЯСЮК

викладач-методист Комунального закладу вищої освіти Київської обласної ради «Академія мистецтв імені Павла Чубинського»

Рекомендовано до друку вченою радою Комунального закладу вищої освіти Київської обласної ради «Академія мистецтв імені Павла Чубинського»
(протокол № 6 від 27 березня 2025 року)

Розміщено в репозитарії "Культурологія України"
(нак. №01/08-з Інституту культурології НАМ України від 22.04.2025 р.)

Автори статей відповідають за достовірність викладеного матеріалу

Професійна мистецька освіта : науково-методичні аспекти: матеріали
V Всеукраїнської науково-практичної конференції. 26-27.02 2025. К.:
Міленіум, 2025р. 528 с.

ISBN 978-966-8063-76-8

У збірнику V всеукраїнської конференції «Професійна мистецька освіта: науково-методичні аспекти» опубліковано тези доповідей докторів і кандидатів наук, викладачів, аспірантів, магістрантів та студентів. У виданні представлено результати сучасних досліджень і практичних розробок у мистецькій, педагогічній і культурологічній сфері мистецької культури, що можуть зацікавити фахівців у сферах культури та мистецтва.

З М І С Т

СЕКЦІЯ І.

Мистецька педагогіка у формуванні національно-патріотичного світогляду

ГНАТІВ Марія, Науковий керівник: СПОЛЬСЬКА Олена	Мистецька педагогіка як особливий компонент формування національного – патріотичного середовища шкільної молоді	20
ДІДУК Інна	Практика використання проектно орієнтованого навчання у становленні громадянської ідентичності молоді	25
ЗІНЧЕНКО Віктор	Роль та знання навчальної дисципліни з історії у формуванні національно-патріотичного світогляду студентів мистецьких навчальних закладів	40
ВАСИЛЬЄВА Єлизавета, ВАСИЛЬЄВ Федір Науковий керівник: КИФЕНКО Анна	Морально-етичне виховання дітей дошкільного віку засобами народної музичної творчості	44
РОМАНЮК Олександр, РОМАНЮК Оксана	Роль міжнародних конкурсів з комп'ютерної графіки для вдосконалення навичок у цифровому мистецтві	48
КИФЕНКО Анна, ВЛАСЕНКО Ганна	Духовна хорова музика в репертуарі навчального хорового колективу	55
ФЕДОРЧЕНКО Денис	Художній образ у формуванні національної самобутності в процесі викладання бальної хореографії	62

ЦИГАНЧУК Юлія Науковий керівник: КИФЕНКО Анна	Гра на дитячих музичних інструментах у музичному вихованні дітей дошкільного віку	67
---	---	----

УДК : 37.091.33-027.22:783.81:159.942

КИФЕНКО АННА,

кандидатка педагогічних наук,
викладачка вищої категорії Фахового
коледжу «Універсум» Київського
столичного університету імені Бориса
Грінченка
м.Київ

ВЛАСЕНКО ГАННА,

викладачка вокалу Комунального закладу
«Гостомельська мистецька школа»
м. Гостомель

ДУХОВНА ХОРОВА МУЗИКА В РЕПЕРТУАРІ НАВЧАЛЬНОГО ХОРОВОГО КОЛЕКТИВУ

Анотація. У статті проаналізовано роль духовної хорової музики в репертуарі навчального хорового колективу. Розкрито поняття «духовна музика». Обґрунтовано підпорядкованість духовної хорової музики теологічному смислу Біблійного тексту. Окреслено педагогічні функції духовної хорової музики. Наголошено на формуванні моральних, релігійних, емпатійних якостей особистості через спів духовних хорових творів, які несуть внутрішній спокій, гармонію, умиротворення, що підтверджується святими отцями Церкви.

Ключові слова: навчальний хоровий колектив; духовна хорова музика; особистість; виховання.

55

Кифенко Анна, Власенко Ганна

Кардинальні зміни у суспільстві, які спричинені різними факторами завжди ставлять перед людьми ряд складних завдань і вимагають знаходження ефективних рішень. У сфері мистецької освіти та культури це не є виключенням. Система освіти України потребує моніторингу форм, методів та засобів художньо-естетичного виховання особистості. Особливої значущості набуває проблема художньо-естетичного виховання молоді у спеціалізованих мистецьких навчальних закладах засобами вокально-хорового навчання. Хоровий спів як невід'ємна складова музичного розвитку особистості є багатограним, інтегрованим видом мистецтва, що забезпечує взаємозв'язок фізіологічних, емоційних, волевих, інтелектуальних і мотиваційних компонентів діяльності учасників хорового колективу. Духовне відродження України супроводжується відродженням різних форм вітчизняного мистецтва, серед яких важливе місце посідає духовна хорова музика.

Чому ми акцентуємо увагу саме на духовній хоровій музиці? Тому, що вся хорова музика бере свій початок із створення Всесвіту. Про перший зразок хорового співу згадується у Святому Письмі, де йдеться про ангелів, які прославили Новонародженого Христа (Єв. Луки 2:14) «...І враз з'явилась з Ангелом сила воїнства небесного, що славило Бога і взивало: «Слава во Вишніх Богу, і на землі мир, між людьми благовоління». «Ще до створення людини, тільки-но з'явилися на тверді світила небесні, - всі ангели вихваляли Творця голосом великим (Іов. 38,7). Пророк Ісаї бачив серафимів, що оточували престол Господа Саваофа і кликали один до одного: «Свят, Свят, Свят Господь Саваоф! вся земля сповнена слави Його...» (Іс. 6, 3). Неземне походження духовного хорового співу, підтверджується і тим, що, пізніше укладачами текстів піснеспівів були люди, що просіяли мудрістю, благочестям і святістю життя: преп. Єфрем Сирін, преп. Роман Сладкопівець (творець кондаків і ікосів), Анатолій патріарх Константинопольський (перший укладач стихир), Косма Студит (творець канонів), Іоанн Дамаскін (основоположник системи осмогласія) та ін.

Проаналізуємо поняття «духовна музика». Щодо дефініції даного поняття, то воно у дослідників викликає значне

протиріччя. Велика когорта вчених вважають, що під духовною музикою слід розуміти такий тип музичної культури, який є виразником релігійної свідомості, становить складову частину конфесійного обряду [1, с.233]. Найсуттєвішою характеристикою духовної музики є відповідність її певній духовній традиції, що витокami сягає першопричини – Бога. У працях А. Болгарського, І.Гарднера, О. Демченко, О. Самойленко, В.Мартінова, В.Медушевського та ін., простежується експлікація поняття «духовна музика», що зумовлюється його ускладненням та охопленням значень. Але зупинимось на двох підходах до тлумачення квінтесенції поняття «духовна музика»:

– музика розглядається як церковна, що є неодмінним елементом православного богослужіння. Зокрема, Л. Радковська у своєму дослідженні вживає православну релігійну хорову музику, яка виконується *a cappella*, як музику впливового культового наміру, що має теологічне єство та характеризується морально-виховними діями на людину.

– музика – це твори християнського змісту, які, однак, не призначені для релігійного богослужіння. Цей підхід знаходиться у руслі європейської християнської традиції, де духовну музику відмежовують від власне церковної.

Цю думку підтримує і А.Ковальов, вважаючи, що духовна хорова музика – це твори, які написані на богослужбовий текст, але в плані музичної стилістики досить далеко віддалені від церковної співацької традиції. Когорта авторитетних музикознавців пропонують до духовної хорової музики віднести й музичні твори, які незалежно від безпосередньої приналежності до церкви і біблійсько-християнської тематики, в цілому підіймають моральні проблеми добра і зла, життя і смерті, і навіть проблему боргу перед Вітчизною.

У контексті даної доповіді духовна хорова музика, спираючись на думку Д. Болгарського розглядається нами як *богослужбовий спів, музика-молитви*, яка йде від світу людей до світу Божественного, на відміну від музики мистецтва, яка є спробою заповнити в душі відсутність Бога. Дослідник в ієрархічно-смісловому узагальненні світу музики канонічний богослужбовий спів відносить до найвищого (восьмого) ступеня.

Кифенко Анна, Власенко Ганна

Восьмий рівень як образ земного ангельського співу максимально наближений до свого небесного архетипу і за енергетичним, смисловим наповненням містить у собі потенціал повернення до Першоджерела [2].

Духовна музика, як важливий елемент у системі культури та освіти, фокусує на собі морально-естетичний потенціал, спрямований на реалізацію загальнолюдських цінностей. Як невід'ємна складова християнської культури, вона досліджувалася праотцями церкви, науковцями, богословами, філософами. Духовна хорова музика є матір'ю сучасного хорового мистецтва. Вона була фундаментом творчості геніальних композиторів таких як: Й.С.Бах, Л. Бетховен, А.Вівальді, Г.Гендель, В.Моцарт та ін.

Духовна хорова музика виступає підґрунтям морального та духовного виховання особистості, домінантним стрижнем навчально-виховної роботи закладів освіти, що стало полем зору вітчизняних (М.Антоненко, Н.Бабіченко, В.Бойко, Д.Болгарського, О. Гавеля, О.Коломойця, К.Кушнір, О.Мацелюх, О.Світневої, С.Світлайло, Н.Сиротинської, Ю.Ясіновського, І.Цюряк та ін.) та зарубіжних (І.Ковач, Д.Котка, К.Лун, Ю.Орданського, А.Пярта, Дж.Таверена та ін.) науковців. Проблематика, пов'язана з розвитком музично-естетичних, зокрема, музичних здібностей засобами духовної музики знайшла широке відображення у дослідженнях українських вчених: О.Зосім, Л.Льчук, І. Кошміної, В. Мартінова, М. Маріо, Ю.Смаковського, І.Цюряк та ін. Наукові розвідки щодо музично-педагогічної системи духовної хорової музики висвітлено у працях О.Демченко, Л.Кустарьова, І. Кошміна, Л. Москальова, О.Мара, Л. Радковської та ін. Феномен позитивного виховного впливу духовної музики на особистість розглядається у працях відомих сучасних композиторів, музикантів, диригентів-практиків, зокрема: А.Авдієвського, А.Болгарського, Ю.Воскобойнікової, А.Козир, А.Патер, Р.Подлубняка, Б.Працюк, П.Сікура, Г.Шпак, М.Юрченка та ін.

Розуміючи важливість хорового співу, який, за словами Платона Афінського (427–347 рр. до н. е), «є божественне й небесне заняття, що зміцнює все добре й благородне в людині», давні греки вважали його одним з елементів освіти. Позитивність впливу релігійного співу на людей

підтверджується християнськими письменниками і вчителями Церкви. Так, Василій Кесарійський (Великий) вбачав у мистецтві дивовижну силу, здатну примиряти, об'єднувати людей через хоровий спів. «Духовні пісні приносять велику користь і слугують керівництвом до любовності, тому що слова їх очищають душу, і Дух Святий скоро сходить в душу, співаючим ці пісні...» - Св.Іоанн Златоуст. Свт.Григорій Нисський у своїй книзі «Про псалми» вказує на безпосередній зв'язок музики псалмів з музичною злагоженістю Всесвіту, вважаючи, що «злагоджений спів, у свою чергу, вселяє нам упорядкованість життя». Тобто, злагоженість хорового співу, з точки зору хорознавчої науки, це - перш за все, кропітка робота над мелодичним та гармонічним строем, ансамблем в усіх його видах.

М. Маріо, в дисертаційному дослідженні акцентує увагу на виховній сутності релігійної хорової музики, яка несе в собі теологічний зміст і сприяє моральному, естетичному, громадянсько-патріотичному вихованню молоді, має позитивний комплексний вплив на особистість людини, її психофізіологічну, емоційну, інтелектуальну та фізіологічну сфери.

За Д.Малигіним, духовна хорова музика виконує ряд морально-виховних функцій, серед яких найбільш важливими є: *комунікативна функція* -забезпечує духовний зв'язок між учасниками співу і слухачами специфічними засобами: текст співу несе велике смислове навантаження і орієнтує на прийняття вищих духовних цінностей; *морально-естетична функція* -спрямована на формування у свідомості виконавців і слухачів цінностей Православ'я, що зафіксованих у Святому Письмі; *функція традиції* - передає духовний спадок новим поколінням, враховує досвід попередніх поколінь, а залучення до духовної традиції формує цілісну картину світу, сприяє утвердженню національного менталітету.

Роль духовної хорової музики в репертуарі навчального хорового колективу є надто значною, адже більшість богослужбових піснеспівів присвячено моралі та дидактиці. Це зокрема: «Отче наш», «Достойно є», «Вірую», «Святий Боже», «Богородице Діво», «Велике Славослів'я» та ін. У них

Кифенко Анна, Власенко Ганна

відображено високоморальний образ душі, її природну духовність, людяність. У сучасній системі музичної освіти вагоме місце займають культурні традиції хорової спадщини, заснованої на багатогранному репертуарі творів хорової музики композиторської школи: А.Бондаренко, Д. Бортнянського, М.Дилецького, М. Леонтовича, В. Полюєвої, К. Стеценка, О. Кошиця, І.Олексійчук, В. Степурка, Б. Фільц, І. Щербакова та ін. Із зарубіжних хорових композиторів варто відзначити А. Пярта, К.Пендерецький, Х.Гурецький, Дж.Тавенера, Г.Музическо, Д.Енко та ін., твори яких, збагачують репертуар навчального хорового колективу.

За В.Молодиченком, глибинну сутність духовної музики можна досягнути лише за умови вивчення канонічних церковних текстів. Осягнення духовної музики неможливо без слова. Духовна музика – це своєрідна терапія для психологічного стану людини, яка дає відчуття гармонії і чистоти. Духовна музика є одним із засобів виховання емоційного, інтелектуального, творчого потенціалу людини, що впливає на морально-етичний стан, прищеплює смак, навчає критично мислити й сприймати твори. Визначну роль відіграє духовна хорова музика у юнацькі роки розвитку особистості, коли закладається і формується духовно- моральний фундамент майбутнього спеціаліста.

Отже, духовна хорова музика в репертуарі навчального хорового колективу займає особливе місце як в концертному житті студентських хорових колективів так і в педагогічній практиці в цілому, є потужним високоморальним, дидактичним пластом, великою цінністю всього світового мистецтва, що формує високі духовні ідеали, змушує думати, співпереживати, одухотворювати, аналізувати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Антоненко М. М., Антоненко О. М. Православна духовна

музика: історичні та культуротворчі аспекти розвитку. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. № 3. Київ : Міленіум, 2018. С. 231–235.

2. Болгарський Д. А. Спів – це процес одухотворення. Віра і культура. № 24.
 3. Михайлова Л. М. Принципи організації та функціонування естетично-ціннісного навчально-виховного середовища ЗНЗ / Л. М. Михайлова // «Освіта і наука в Україні»: матеріали Всеукр. наук. конференції, 21-22 червня 2013 р. / [Наук. ред. О. Ю. Висоцький]. – Дніпропетровськ : Роял Принт, 2013. – Ч. I. – 256 с. (григ.Нииский).
 4. В.Молодиченко, М. Білецька. Вплив української духовної музики на процес формування ціннісних орієнтацій старших підлітків. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету Серія: Педагогіка - 2016, Вип.2
-